

DUCHOVNĚ VĚDECKÉ ZÁKLADY NAUKY O SMYSLECH

Rudolf Steiner

Svoji kůží je vlastně člověk ve svém celku jedním smyslovým orgánem. Lidská kůže je něco mimořádně komplikovaného a velmi podivuhodného. Postupujeme-li zvenčí do nitra, přicházíme nejdříve k průhledné Vrstvě (rohovce). Tato svrchní kůže je průhledná jen u bílých Evropanů. U černochoů, Indonézánů, Malajců aj. je proniknuta barevnými zrny, a proto je barevná. Zveme ji rohovka (Hornschicht) proto, že je z téže látky jako rohy zvířat, nehty či vlasy. Je jen poněkud jinak uspořádána. Pod rohovkou je tzv. pokožka, která se skládá ze dvou vrstev. Jako lidé jsme pokryti trojitou kůží: rohovkou a dvojí pokožkou, střední a spodní. Spodní pokožka vyživuje ostatní kůži, neboť se tu uvnitř ukládají výživné látky. Střední pokožka je vyplněna vším možným, zejména však svalovými vlákny. Obzvlášť důležité je, že v nitru této kůže jsou samé malé cibulky, jedna vedle druhé, jsou jich tu tisíce. Cibule je jak známo složena z mnoha vrstev, slupek. Malé cibulky v kůži nazýváme podle jejich objevitele "Paciniho tělíška". * **T**a se rovněž skládají z vrstvených slupek (50-60), viditelných pouze pod mikroskopem. Podobně jako hadi jich máme nejvíce na špičce jazyka. Na špičkách prstů je jich 7x méně, rozesety jsou však po celém těle. Z každé cibulky vychází jedno nervové vlákno, jež si hledá svou cestu do páteře, odkud spěje k mozku. Člověka lze pojímat také obráceně jako z mozku vycházející síť nervových vláken, všude pronikajících tělo a tvořících na svém konci v kůži nepatrné cibulky.

Představme si půdu Země, z níž vyrůstá opravdová cibule končící nahoře květem. Nyní pohlédněme na cibulky vyrůstající z kůže člověka a pokračující svým stonkem (nervem), jednou krátkým, jindy velmi dlouhým (např. od nohou), až ke květu v mozkovici. Člověk je ve své kůži jakýmsi

---

* *Padni Filippo (1812-1883), it. anatom, prof. ve Florencii. Objevil hmatová tělíška na špičkách prstů, nedošel však uznání svého objevu.*

druhem zemské půdy, zemského povrchu.

Nad rohovitou vrstvou Země, v níž se nacházejí různé krystaly atp., jsou navršeny vrstvy humusu, z nichž vyrůstá cibule ven do prostoru (do vzduchu) svým stonkem a květem. U člověka je to obráceně. Vně počíná rohovitou vrstvou a pod ní je vyživující pokožka s cibulkami, z nichž vyrůstají do nitra nervy, jejichž květy končí v mozku.

Skrze květy svítí vnější slunce do nitra cibule. Obdobně je tomu i v nitru člověka. U dospělého člověka to lze pozorovat ovšem jen ve spánku. U dítěte, dokud je v něm ona cibulovitá činnost velmi živá a nemění ještě vnější světlo ve vnitřní rozum (jenž není dosud probuzen), jako by slunce svítilo v hlavě a rozvíjelo cibulové květy. Ve vývoji nervů jako by v nás rostl celý svět rostlin, celá rostlinná říše, jejíž růst končí v době, kdy začínáme chodit do školy (v 7 *letech*). Tehdy použijeme sil, jež se předtím projeví v nervové soustavě, k myšlení, a to tak, že je z nervů jaksí vytáhneme ven. Zpravidla mají lidé zato, že jsou to nervy (*mozek*), co myslí. Nervy ovšem nemyslí, lze je však k myšlení využít tím, že jim určitým způsobem ukradneme světlo. Lidská duše olupuje nervy o světlo, a co uloupí, to použije k myšlení. *

Uvažujeme-li o tom správně, jsme přivedeni k samostatně působící duši. Podobné v nitru rostoucí cibulovité rostliny má každé i to nejnižší a nejjednodušší zvířátko, sestávající třeba jen z hlenovité látky. Jak naše pozorování postupuje k člověku, nalézáme tyto cibulovité nervy tím více přetvořeny. Přetvořenými kožními nervy jsou např. i naše chuťové nervy. Na špičce jazyka máme jen cibulky citu (hmatu). Proto je jazyk vpředu tak citlivý. U kořene jazyka i patra máme již cibulky chuťové, sedící v jakýchsi jamkách, a tedy zasahující do pokožky (z nitra) až k povrchu rohovky, kde lze tyto kořeny pozorovat. Řekli jsme již, že "nať" těchto cibulek prochází páteří k mozku, kde tvoří květy. Nic nelze chutnat, jestliže to v ústech nejdříve nerozpustíme slinami, jestliže to neproměníme ve vodu. Musíme se tedy ptát: "Co tu vlastně chutná?"

---

* Zde se dotýkáme skutečnosti, že člověk myslí podle mustru (vzoru), jímž je fyzické tělo (uspořádání nervové soustavy). Jako bychom si tvořili představu o magnetických siločárách podle železných pilin, jež jsou jimi (siločárami) uspořádány. Magnetické síly jsou tu jakýmsi "primárním éterickým tělem", pořádacím tělo fyzické (piliny), zatímco naše myšlení o nich je pořádacím sil "sekundárního éterického těla".

Kdybychom v sobě neměli vodu, nemohli bychom pociťovat chuť. To, co je v člověku tuhého, pevného (tuhý člověk), to chutnat nemůže. Kolem chuťových cibulek musí proudit vnitřní voda, z níž pozůstává vodní člověk a která se mísí s tím, co je jako jídlo rozpouštěno.

Člověk je dán asi z 90 % vodou, avšak jeho vlastní voda se mísí s vodou z vnějšího světa. Svou vnitřní vodu činíme zvláště tekutou na jazyku, na jehož špičce jako by tryskala po způsobu zemských gejzírů. Jakmile svou vnitřní vodu vyplivneme z úst, tu nám již nepatří, neboť se od nás odloučila (oddělila). Pokud je však v naší jazykové jamce, tu k nám náleží stejně jako naše svalstvo atp. Člověk není složen pouze z pevného svalstva, ale také z vody, která je právě tím, co v nás chutná, protože se mísí s tím, co přichází z venčí. Lízáme-li např. cukr, vhnáme do jamek na jazyku (tzv. chuťových bradavek) vnitřní vodu, která cukr rozpustí. Tak se pronikáme cukrem, neboť vodní (tekutý) člověk cukr v jamkách jazyka jemně odděluje a rozptyluje v sobě.

Látky se ovšem nerozpouštějí jen ve vnitřní vodě člověka, ale i ve vnější vodě Země, kde je pociťuje ryba, jejíž ploutve se pohybují podle toho, z které strany přichází příjemnější chuť. Tzn., že se ryby řídí podle chuti, která tu přechází přímo do ploutví, takže vlastně používají chuť k pohybu! Jejich velmi jemný chuťový smysl však není vnitřní, ale vnější, bezprostředně přecházející ve vnější pohyb. * Svým pohybem prožívají ryby ve vnější vodě její chuť. Člověk se ve své nevědomosti často diví, proč např. úhoři vyplouvají z řek daleko ven do oceánů, aby tam vypustili své jikry, z nichž se pak rodí nové ryby, jež se opět vrací tisíce km zpět do evropských řek. Jak to?

Evropské řeky mají sladkou vodu, v níž vajíčka těchto ryb nemohou uzrát. Chuť úhořů však v ústí řek vycítí sůl, za níž pak vyplují ven do moře. Chutí poznají i odlišné působení slunečního svitu na druhém konci světa, kam plují přes celou polovinu Země.

---

* Ryba je chuťovým čidlem Země. To vysvětluje "vědeckou záhadu", jak je možné, že v jediném okamžiku mění všechny ryby v hejnu směr pohybu? Jak se dorozumívají? Právě, že se vůbec nedorozumívají! Všechny ryby tu reagují na jeden a týž vnější chuťový podnět! Máme tu tedy co činit s jinou "záhadou". Jak je možné, že pro současnou přírodní vědu je "záhadou" něco, co je již více než 70 let zcela prozaicky vysvětleno? Ignorantství tendenčního materialismu je totiž rovněž docela prozaické.

Vylíhnuté rybky se pak prochutnávají zpět, tam kde žily ty staré. Vše se tu řídí podie chuti. To je velmi pozoruhodné.

Voda tekoucí v řekách do moře je plná jedinečných chutí a to, co je příčinou této chuti vody, to je také příčinou toho, co podněcuje ryby k plavání, udávajíc jejich směr pohybu. Tam, kde na vodu svítí Slunce, tam dochází teplem slunečních paprsků k intenzivnějšímu rozpouštění všeho, co je ve vodě. To je nejen příčina nové chuti, která v daném místě předtím nebyla, ale také nového směru pohybu ryb. Vše je tu determinováno chutí. Kdyby se podle své chuti řídil člověk, musel by také plavat. Chutnáme-li např. cukr, vodní člověk v nás jako by chtěl plout směrem k cukru. Puzení k plavání tu je, pevné tělo však tekutého člověka zadržuje. To, co tu usiluje plavat ale nemůže, je vlastně jakási ryba v nás. Protože nemáme ploutve, resp. jsou u nás zakrnělé, nemůžeme svou chuť využít k vnějšímu pohybu a prožíváme ji pouze vnitřně (zvnitřňujeme ji). Z toho, co u člověka nemůže plavat, je s chutí zadržováno zpět to, co tvoří naše vnitřní duševno. Chutí žijeme vlastně zcela v éterickém těle, jež je pevně drženo vodou vodního člověka, a ta je pevně držena člověkem pevným.

Nyní si přirozeně musíme říci: éterické tělo člověka naprosto není přizpůsobeno k chůzi na zemi, ale je schopné pouze plavání, neboť je ve své podstatě rybou. Člověk však tuto rybu staví do vertikální polohy, a tím činí éterické tělo něčím docela jiným. Éterické tělo člověka je vlastně jen uvnitř v tekutém člověku, jenž by nejráději neustále plaval v jemné vodě, která je vždy obsažena také ve vzduchu. Toto plavání přeměňuje člověk na vnitřní prožitek chuti. *

Ač tyto věci přivádějí člověka k tomu, aby sám sobě porozuměl, přece je bohužel nelze nalézt v tzv. vědecké literatuře. Učenci pozorují vlastně jen mrtvolu člověka, nikoliv člověka živého. Mrtvola přirozeně plavat nemůže, nemá však ani účast na životě. Člověk se účastní života jen tehdy, je-li jaksi vnitřně vším, co je i ve vnějším světě, např. rybou i vodními výpary všude kolem nás, tolik podobnými našemu vodnímu člověku. Chtěli bychom v nich ustavičně plavat, avšak nemůžeme. Tato

---

* *S vývojem éterického těla souvisí původní křesťanský symbol "ryb" (S5). Dvojice ryb naznačuje levou a pravou polovinu lidského těla. Její vyrůstal v "Rybářovi" (v Nazaretě), jeho učedníci byli "rybáři" a "zázračně nasytil" tisíce shromážděných několika chleby a dvěma rybami.*

překážka je příčinou toho, že své úsilí zaměřené ven vléváme zpět do nitra, kde se mění ve vědomý vjem chuti. Ryba je chladná bytost. Ačkoli by mohla velmi dobře vychutnat vše, co je ve vodě rozpuštěno, nečiní tak, neboť pohybuje svými ploutvemi. Kdyby ryby pozbyly ploutve, mohly by se stát vyššími zvířaty, protože by začaly vychutnávat. *

Přeměna cibulek chuti je ovšem jiná než u čichu. †

Čichové cibulky vcházejí do nosní sliznice, kde nejsou v jamce s tryskající vodou, ale vycházejí docela ven na povrch. Čichové cibule tedy mohou vnímat jen to, co se k nim přiblíží. Např. vůně růže musí k nervovým cibulkám našeho nosu dorazit. Teprve potom ji můžeme cítit. Z množství cibulek rozesetých po celém našem těle je tak určitá část, související s konkrétním místem na těle použita k přijímání toho, co je obsaženo ve vzduchu. Tyto cibule v nose jsou neustále obklopeny vzduchem, jenž k nim vane dechem, jednou z venčí do nitra (nádech), podruhé z nitra ven (výdech). V dechu, uvnitř našeho těla, žije "vzdušný člověk", vedle "člověka pevného" a "člověka vodního". Jako vztahujeme ruku, abychom hmatem pocítili něco pevného, tak to vzdušné vsouváme do nosu dechem, abychom to "ohmatali" čichem, jako jakousi rukou hmatající vůni.

Člověk je nejen z 10% pevným člověkem a z 90 % sloupem vody, ale jaksi navíc, pokud je vzduch v nás (*při nádechu*), také vzdušným člověkem.

* Pes "vyvane" zážitek čichu do vzduchu vrtěním ocasu (viz "Nosičích, chut"), ryba "vyproudí" zážitek chuti do vody vrtěním ploutvemi. Oba se tím připravují o vnitřní duševní prožitek (poznání). Ač je směr pohybu obou závislý na jejich dominantním smyslu (čichu a chuti), přece je pes vyšší tvor než ryba, neboť jeho mechanismus pohybu (nohy) je na jeho vrtění (ocasu) nezávislý, zatímco mechanismus pohybu ryb (ploutve) je na jejich vrtění (ocasu) závislý. Ryba má ploutve i na ocasu.

† Pes čichá vůni následně, až uvede vzduch do pohybu (nádechem do nosu). Ryba chutná chut' příčinně - je jí uvedena do pohybu ve vodě. Paprsky étemých sil vyvíjejí svou míru (délku) do všech stran (v podstatě vody i vzduchu), od místa zdroje vůně i chuti. Jakmile do konečné míry dorostou, předávají informace z jednoho konce na druhý jako slepecká hůl, tj. okamžitě, bez jakéhokoliv časového prodlení (bez ohledu na délku hole, třeba z druhé strany zeměkoule). Takto předává informace i paprsek světla. Tzv. "rychlost světla" je pouze rychlostí vývoje (růstu) míry (délky) jeho paprsku.

Vzduch do nás vstupuje, aby v nás žil, a opět vystupuje, aby žil mimo nás. Jako bychom nosem vysouvali jakési vzdušné ruce, aby zpět přinesly do nosu vůni růže atp. Tu vůni pak “ohmatáváme” cibulkami v nose, jimiž můžeme vůni růže “uchopit”. A jako chuti přicházejí do pohybu ploutve ryb, tak čichem přichází do vrtivého pohybu psí ocas. Psí ocas je ovšem schopen pouze vrtění. Co však ve skutečnosti chce tento vrtící se ocas? Co by dělal, kdyby nebyl schopen pouze vrtění?

Kdyby byl pes ptákem, pak by vlivem svého čichu létal. Vrtí ocasem, protože chce létat (*mávat křídly*) jako ptáci či plavat (*mávat ploutvemi*) jako ryby. Protože psi nemají křídla, používají náhradního orgánu, jímž ovšem mohou pouze vrtět. Vyvinou sice tutéž sílu, avšak bez užítku ji jaksi umoří. Tak chce i člověk ve své chuti plavat a ve svém čichu létat.

Všimněme si vlaštovek, žijících u nás v létě. Co se jim tu líbí? Líbí se jim to, co jako vůně vystupuje z květů aj. Líbí se jim to v jejich čichovém orgánu a tak tu zůstávají. Čich vlaštovek je velmi jemný. Kdyby vlaštovky mohly mluvit, tu bychom s blížícím se podzimem slyšeli: “Začíná to tu špatně vonět. Ale tam od jihu k nám proudí vůně velmi lahodná, poletíme za ní!” Když na podzim vůně severu ochabuje, tu sem proudí vůně z kvetoucího jihu, kde jsou vlaštovky s to je vnímat. Vlaštovky tedy letí tam, kde jsou přitahovány příjemnou vůní.

Ano, vážení pánové! Celé knihovny jsou popsány o tazích ptáků. Pravda je však taková, že se ptáci při jarních i podzimních tazích řídí velmi jemnými rozdíly vůní v globálním ovzduší Země. Svým čichem jsou vedeni jednou na sever, jindy na jih. Je-li jaro na severu, voní to tam lépe než na jihu a obráceně. Země je skutečně živoucí bytostí a ostatní bytosti patří k ní. V našem těle je to zařízeno tak, že krev teče střídavě k hlavě a zpět. Na Zemi je to zařízeno tak, že tažní ptáci letí střídavě k rovníku a zpět. *

Vzduch, který dýcháme, žene krev k hlavě. Jako vzdušný člověk jsme zcela prostoupeni pachem. Jdeme-li např. čerstvě pohnojeným polem, tu pevný a vodní člověk z tohoto hnoje nic nevnímají. Avšak vzdušnému

---

* *Závažné sdělení. Hlava je tu přirovnána k rovině rovníku (rovina = placatá země), nikoliv k zemské kouli (resp. severní a jižní polokouli), jež je takto pojímána jako ostatní tělo (resp. levá a pravá polovina těla). Tím jistá pojetí starověku o "placatosti Země" nabývají zcela nový smysl.*

člověku to zde špatně voní. Tu pocítí puzení odletět jinam, avšak nemůže, neboť nemá křídla. To, kvůli čemu nemůže odletět, učiní čich vnitřním duševním zážitkem. Vzdušný člověk, naplněný niterně zápachem hnoje (jeho plyny a výpary), stane se sám páchnoucím vzdušným člověkem, v následku čehož vyvine vnitřní duševní odpor. A jako v tekutém člověku žije jemnější duševní člověk chuti, jenž vlastně představuje to, co bylo tekutému člověku odepřeno (*plavání*), tak olupujeme i vzdušného člověka o jemnějšího duševního člověka čichu (*o létání*), o člověka pocit'ujícího libost či nelibost. Tohoto vzdušného člověka v sobě musíme neustále obnovovat. Nádechem a výdechem se v nás znovu a znovu rodí a umírá, 18x za minutu. Avšak to, co jsme mu odňali, to žije trvale. Nazvěme to tělem astrálním! *

To, co by jinak žilo dole, je u člověka vytlačováno nahoru, kde tomu roste vstříc příslušný smyslový orgán. Tělu étemému roste vstříc orgán chuti, tělu astrálnímu orgán čichu. Nelze správně pochopit přední mozek rostoucí proti nosu prostřednictvím těla astrálního, netušíme-li tyto věci. Člověk by chtěl neustále létat skrze svůj čich, má však nanejvýš své lopatky. Namísto k létání obrátí tedy své úsilí dovnitř, kam vypudí své astrální tělo, jež ho zase pudí k myšlení. Pták myslet nemůže, může však létat. Jak to, že může létat? Pták má duté kosti naplněné vzduchem, s nímž přijde do spojení vzduch přijímaný zvenčí čichacím orgánem. Pták je především vzdušnou bytostí, na níž je nejdůležitější to, že je uspořádan ze vzduchu, ke kterému to ostatní jaksi přirůstá. †

---

* Protože ptáci přilétají za vůní a odlétají od zápachu, souvisí spolu věci následovně: aj vůně = přilet = nádech = přijímání = libost = uvnitř naplnění, vně vyprázdnění b/ pach - odlet = výdech = odnímání = nelibost = uvnitř vyprázdnění, vně naplnění. Astrální tělo, jež trvá jako to odňaté, je tedy na všech stranách vnitřně prázdnou a vně plnou nelibostí, což si lze představit jako dutou kouli (srovnej "magdeburskou kouli" = "děvinskou kouli" Otta v. Guericke), jež je v průřezu plným obvodem (mezikružím) prázdného obsahu (kruhu). Staré pověsti české věc pojímají dvojným způsobem.

Vzhledem k vnitřní prázdnotě (obsahu kruhu) jako prostorně hradiště (ohradu) "Děvín" (sídlo nespokojených, nelibých, žen Vlasty = vlasti). Vzhledem k vnější plnosti (obvodu mezikruží) jako stělesněnou "libost" české kněžny Libuše (Liebe = něm. láska). † Nepevný vzduch, vodu či prázdný prostor lze trvale uspořádat pouze tzv. parcelováním pevnou ohradou (např. dutou kostí). Podobně je v "astrálním těle" ohraničena vnitřní prázdná nelibost (čs. Vlasta) vnější plnou libostí (něm. Libuši).

V každém peříčku je něco vzduchu, i u pštrosa, jenž nelátá. A s vnitřním vzduchem, z něhož je pták uspořádán, je ve spojení zevní vzduch. Pštros je příliš těžký, než aby mohl létat, ostatní ptáci však létají. I člověk by chtěl létat svými nešikovnými, pevně na zádech spojenými lopatkami. Protože to nejde, tlačí páteř do nitra mozku a létá ve svých myšlenkách (myslí). U ptáků je vše uzpůsobeno k létání. Ač to vypadá velmi rozumně, je to vytvořeno tím, co je ve vzduchu. Pták sám to nevytvořil, pták nemyslí. Člověk myslí, protože nemůže létat. Naše myšlenky jsou vlastně proměněné síly létání. To je právě na člověku velmi zajímavé. Jeho chuť i čich se proměňují v síly cítění. Cítí-li se dobře, chtěl by vlastně plavat, avšak nemůže a přemění to ve vnitřní příjemný pocit. Necítí-li se dobře, chtěl by vzlétnout, avšak nemůže a promění to v myšlenky podnícené cítěním: to se mi protiví, zápach je odporný. *

V podstatě vzato jsou všechny naše myšlenky vlastně přeměněné pachy. Člověk je myslitelem, neboť vše, co pes prožívá v nosu, prožívá v mozku. Jako lidé vděčíme za své lidství především našemu nosu. Člověk, jenž nemá žádný čich, jehož nosní sliznice je tak zakrnělá, že nemůže čichat (takoví lidé opravdu jsou), takový člověk nemá schopnost tvořivě myslet. Myslí pouze tím, co zdědí po svých rodičích.

Vždy je dobré něco zdědit. Jinak bychom nemohli vůbec žít, neboť bychom neměli vytvořeny smysly. I slepý od narození má své oko (zděděné) a nitro tím, že je nejen člověkem hutným, ale i tekutým a vzdušným. To hutné postřehujeme nervovými cibulkami (*hmatu*), rozprostřenými všude po našem těle, vrůstajícími z nitra do kůže. To vodnaté postřehujeme cibulkami vyhrazenými smyslu chuti a to plynné cibulkami (*čichu*) ústíci do nosní sliznice. Všemi těmito cibulkami tedy cítíme pevné, kapalné i vzdušné. Vedle pevného, kapalného a

---

* *Libost (příjem-né) i nelibost se pojiš látkou plnosti (tvrdá voda) a prázdnoty (vzduch): a/ libost = chuť (vůně) = plavu (přílet) = příjem (nádech) = uvnitř voda, vně vzduch b/ nelibost = nechut' (pach) = let (odlet) = únik (výdech) = uvnitř vzduch, vně voda.*

Prostor naplněný vzduchem pocit'ujeme jako relativní prázdnotu, takže astrální ne-příjem-ná nelibost souvisí s žádostí (lačností), žízní, hladem atp.

Prostor naplněný vodou (tvrdou minerální = éternou) pocit'ujeme jako relativní plnost, takže příjem-ná éterická libost souvisí s uspokojením žádosti (lačností), žízní (látkou vody) a hladu (síly vody = síly pevnosti éterického těla).

plynného však pociťujeme ještě něco jiného. Teplu a chlad pociťujeme ve svém okolí spíše samotným člověkem než jeho smysly. Člověk je nejen částečně pevným, vodním a vzdušným člověkem, ale také částečně tepelným člověkem, jenž je buď teplejší nebo chladnější než zevní svět v jeho okolí. Teplu a chlad vnímáme jako rozdíl mezi vnější a vnitřní teplotou, a to onou mírou tepla, jímž jsme sami. Vnímání ostatních živých (pevný, vodní a vzdušný) prostřednictvím příslušného smyslového orgánu (*hmatu, chuti a čichu*) a živel tepla samotným teplem, v tom je zásadní rozdíl! Naše vnitřní teplo je od všech orgánů odlišné. *

Jako lidé máme v sobě část světového tepla, jež v nás postřehuje ostatní svět tepla, jenž je všude kolem nás. Tzn., že člověk je v celku jediným smyslovým orgánem, jímž vnímáme teplotu vnějšího prostora. Nenechme se mýlit tím, že rozdíl teplot pociťujeme také místně, vezmeme-li např. něco horkého do raky. Rozdíly teplot vnímáme právě tam, kde se projevují (*ne jinde*), kde je naše tělo v kontaktu s odlišným vnějším teplem.

V "odborné literatuře" je nám věc podávána tak, jako by celého člověka tvořilo jen to pevné, jako by byl jen "pevným člověkem", pouhým nakupením kostí, svalů a nervů. Avšak to je pouhá desetina celého člověka, ba ještě méně, neboť 90% člověka tvoří voda a nadto má na něm účast ještě vzduch a teplo! Chce-li vnější věda člověku porozumět, bude muset vedle anatomie člověka pevného studovat také anatomii člověka vodního, vzdušného a tepelného. Jinak člověka pochopit nelze. Právě tím, že jsme také kouskem světového tepla, odlišným od našeho okolí, můžeme se ve světě cítit individualizovaně, samostatně. Kdybychom byli studení jako ryba či želva, nemohli bychom mít vědomí vlastního "já", nemohli bychom k sobě říci "já jsem!"

---

* Teplota našich orgánů není jejich vlastností, neboť jsou teplé, jen když jsou prokrvené, tj. prohřáté teplem naší krve. Musíme je tedy od tohoto tepla oddělit (odlišit). Pojem "naše vnitřní teplo" poukazuje na vnitřní původ naší tělesné teploty, na rozdíl od teplot pocházejících z vnějšího světa, Napijeme-li se např. horkého čaje, pociťujeme sice jeho vyšší teplotu ve svém nitru, není však "naším vnitřním teplem", neboť jeho původ je vnější!

Pozoruhodné je, že oficiální věda zná jen 5 smyslů (hmat, čich, chuť, sluch, zrak), z čehož plyne, že nemá nijaký smysl pro vnímání rozdílů teplot!'/ Zde tedy máme co činit s evidentní "nevědomostí vědy". Protože ji na to duchovní věda již 70 let upozorňuje, máme tu také co činit s ignorantsvím.

Právě tak bychom nemohli myslet, kdybychom v sobě nepřeměnili čich, kdybychom neměli žádné astrální tělo atd.

Nyní lze namítnout: i vyšší zvířata mají své teplo, a přece si nemohou říci "já jsem".

Ano, pánové, vyšší zvířata mají na tomto individuálním teple rovněž účast, a tedy chtějí být také jakýmsi "já". Nemohou však, jako člověk nemůže létat. Proto vyšší zvířata vypadají tak, jak vypadají. Podle toho, jak nemohou být "já", mají různé postavy. *

Člověk v sobě zahrnuje čtyři části:

1 / pevné	= člověk	těla fyzického	= hmat	- cibule =
2 / vodní	= člověk	těla éterického	= chuť	cibule =
3 / vzdušné	= člověk	těla astrálního	= čich	cibule
4 / tepelné	= člověk	těla já	= "já"	(první osoba).

Smyslový orgán pro vnímání tepla není na postavě člověka nijak lokalizován, ale je velmi jenně rozprostřen v celé jeho postavě, ve všech jeho orgánech. Protože pro hmat, chuť a čich máme vždy příslušnou nervovou cibulku, předpokládáme jaksí vědecky, že takovou cibulku musíme mít i pro vnímání tepla. Narazíme-li pak při ohledávání kůže na

---

* *Studenokrevnost i teplokrevnost představují místní tepelný kontrast s okolím, nikoliv uvědomění si tepelného rozdílu. Zatímco studenokrevnost nasává teplo z teplejšího okolí, přičemž, pociťuje duševní libost, teplokrevnost je chladnějším okolím tepelně vysávána, čímž pociťuje duševní nelibost. Zatímco libostí se s okolím ztotožňujeme (neodlišujeme se), nelibostí se od okolí distancujeme (odlišujeme). Tím je dáno, že možnost duševního uvědomění si tepelné individualizace vlastního těla poskytuje teplokrevnost, nikoliv studenokrevnost. Zvíře tuto duševní možnost nevyužívá duševně, ale reaguje na ni tělesně (vyvine srst, podkožní tuk atp.). Člověk tuto duševní možnost využívá duševně (brání se chladu důmyslem duše, tj. zapaluje oheň, šije si šaty atd.) a je tedy individualizován nejen tělesně jako zvíře, ale i duševně jako člověk (já jsem).*

Pojem "postava" lze pro zvířata užít odvozeně od tělesnosti člověka, jehož "postava" je dána relativně vertikálním "postavením" těla vůči relativně horizontální "poloze" těla země (roviny). Protože je tělesnost zvířat vůči zemi relativně stejnosměrná (⇒, nemá zvíře "postavu", ale "polohu". Mluvit např. o postavě ryby či hada by bylo groteskní. U zvířat mají "postavení" pouze nohy (mají-li jaké). Protože tělesnost zvířat nelze polohou jejich těla odlišit od polohy země, nezbyvá než je odlišit postavením jejich nohou. Pojem "postava" je tedy u zvířat namísto jen do té míry, nakolik jsou schopna tělesného postavení, nakolik se blíží člověku.

cibulku vypadající trochu jinak než ostatní, máme zato, že je také určena k něčemu jinému. Takové počínání a uvažování je ovšem zcela nesmyslné. Tepelných cibulek není! Máme jen cibule určené pro vnímání pevného, tekutého a plynného, tedy pro hmat, chuť a čich. Smyslem pro vnímání tepla je již velmi snadno "smyslový člověk" sám, totiž bytost, která je pouhým kouskem tepla, jež v člověku vnímá teplo vnějšího světa.

Jsme-li tedy obklopeni takovým teplem, že k sobě můžeme správně říci "já", pak se cítíme dobře. Jsme-li však obklopeni přílišným chladem a je nám zima, pak nám tento zevní chlad odnímá část našeho tepla, jímž jsme sami, odnímá nám naše já, jež se nám ztrácí. Je-li tedy člověku zima nebo dokonce mrzne, je mu vždy úzko. Je mu úzko z obavy o jeho já. Jeho úzkost (tesklivost) je skutečně odůvodněná, neboť své já vysouvá jaksi ze sebe ven, vysouvá ho rychleji, než by měl. *

A tato úzkost našeho já činí nám vnější chlad vnímatelný, umožňuje nám vnímat rozdíl mezi vnější a vnitřní teplotou.

To jsou tedy věci, které nás ponenáhlu stále více vedou od pozorování fyzického k pozorování nikoliv fyzickému, nikoliv materialistickému, ale k nemateriálnímu. Jen tímto způsobem můžeme dospět k pochopení člověka.

Na výše předeslané budeme moci navázat velmi zajímavě pozorování, jímž budeme pokračovat příště.

---

* Člověk svou tělesnou teplotu neustále vyzářuje do chladnějšího okolí. Stačí-li úbytek tepla opět obnovit, je tempo jeho vyzářování přiměřené. Nestáčí-li, je tempo příliš rychlé a člověk pocítuje úzkost, jako by se ztrácel.